

SÁMI VUOIGATVUOĐAID LUOTTASTEAPMI

Filbma: <https://vimeo.com/729563657>

Neahttasiidu: <https://www.e-skuvla.no/product/demokrati/>

Go leat bargan fáttáin, don

- diedát dáruiduhttima birra
- leat reflekten assimilerema ja assimilerenpolitihka birra
- diedát mii lea Áltá akšuvdna
- leat árvoštallan makkár čuovvumušat dáruiduhttinpolitihkas leat sápmelaččaide
- máhtát čilget ja árvoštallat sujaid ja doaimmaid, maiguin sáhtá eastadit rasismma, vaššiságaid ja vealaheami, maddái čearddalaš vealaheami

- máhtát čilget sápmelaččaid dáruiduhttima, vearrivuodaid maid sápmelaččat leat gillán ja gillájit sihke ovttaskas olmmožin ja servodatdásis
- máhtát čilget olmmošvuoigatvuodaid vuoduštusaid ja iskat ja addit ovdamearkkaid olmmošvuoigatvuodaid rihkkumis riikkadásis ja máilmmiviidosáččat
- leat čállán fágaartihkkala fáttás vuoigatvuodát eatnamiidda ja čáziide

Ovdal filmma geahččama:

Digaštala dáid reflektengažaldagaid nuppiin oahppiin dahje olles luohkain:

1. Maid diedát sápmelaččaid dáruiduhttima birra?
2. Mii lea assimilieren ja assimilierenpolitihkka?
3. Makkár rolla dárogielas ja Norgga skuvllas lei dáruiduhttinproseassas?
4. Maid diedát Álttá akšuvnna birra, mii lei 1979?
5. Maid diedát Sámedikki birra?

Láidehus-/digaštallanfáddá:

1. Norgga eiseváldiin lei aktiiva dáruiduhttinpolitihkka sápmelaččaid ja kvenaid guovdu lagabuid 100 jagi. Politihkka gohčoduvvo maiddá assimilieremin ja vuolggasadjin lei ahte sápmelaččat ja kvenat galge ovttaidhttojuvvot Norgga servodahkii.

Mii lei duogážin Norgga stáhta dáruiduhttinpolitihkii, maid sii álggahedje sullii 1850?

2. Ketil Zachariassen čállá artihkkalis, ahte skuvlainternáhtat šadde mávssolaš áсахussan, man bokte ovddidedje dárogiela ja dáčča kultuvrra. Loga artihkkala (vuolábeale liŋkkas) ja ságaškuša mo skuvla ja giella ovddidedje sápmelaččaid assimilierenpolitihka.

[Fornorskningpolitihken overfor samar og kvenar \(Dáruiduhttinpolitihkka sápmelaččaid ja kvenaid guovdu\) – Norgeshistorie.no](https://www.norgeshistorie.no)

Filmma geahččama maŋŋá:

Digaštala dáid reflektengažaldagaid nuppiin oahppiin dahje olles luohkain:

1. Mii lei Lappekodisilla?
2. Mii lei Lappekodisilla váldosisdoallu?
3. Man guhká dáruiduhttináigodat bisttii?
4. Mat čuovvumušat dáruiduhttinpolitihkas ledje sápmelaččaide?

Reflekteren- ja digaštallanfáttát:

1. Jagi 1851 Stuorradiggi álggahii «*Finnefondet*», mii juolludii ollu ruđa dárogiela oahpaheapmái, ja dasa ahte sámi mánát ožžo oahpahusa ja čuvgehusa. Stoorra ruhtasupmit juolluduvvojedje sihke sápmelaččaid ja kvenaid dáruiduhttinandoaimmaide.

Maid Bjarne Store Jakobsen muitala internáhttaáiggi birra Stuorravuonas (Karlebotn)?
2. Jagi 1957 riikkaidgaskasaš bargoorganisašuvdna ILO mearridii gáhttet álgoálbmogiid ja eará álbmotjoavkkuid, mat ollásit dahje muhtun muddui ellet čearddan sorjjasmeahttu stáhtain. Geassemánu 27. b. 1989 Norga vuolláičálii ILO-konvenšuvnna nr. 169 álgoálbmogiid ja čearddaálbmogiid birra iešmearrideaddji riikkain. Dat lea ožžon stáhtusa Álgoálbmogiid ja čearddaálbmogiid konvenšuvdnan.

a) Loga ja ságaškuša konvenšuvnna Ráđđehusa neahttasiiddus

<https://www.regjeringen.no/se/Fattat/algoalbmogat-ja-unnitlogut/samepolitihkka/midtspalte/Konvenudna-nr-169-Eamialbmogiid-ja-eard/id451312/>

b) Digaštallet makkár čuovvumušat ja vuoigatvuođat ILO-konvenšuvnnas nr. 169 leat sápmelaččaide.
3. Jagi 1978 Stuorradiggi mearridii Álttá-Guovdageainnu eanu dulvadit. Dulvadeapmi čuozai sápmelaččaid vuoigatvuođaide eatnamiidda ja čáziide. Dan geažil lágiduvvui ođđasut áiggi stuorámuš siviila jegohisvuođa akšuvdna.

- a) Makkár siviila jegohisvuoda don oidnet filmmas?
- b) Mii lei siviila jegohisvuoda boadus?
4. Álgoálbmogat ja sin vuoigatvuodát leat fuomášuvvon sakka eanet miehtá máilmmi dan maŋŋá go ILO-konvenšuvdna álgoálbmogiid vuoigatvuodaid birra nannejuvvui. 2022 ledje dušše 23 riikka vuolláičállán konvenšuvnna. Dat lea unnán, go mii diehtit ahte 90 riikkas miehtá máilmmi orrot álgoálbmogat. Norga lea áidna riika, gos sápmelaččat orrot, mii lea vuolláičállán konvenšuvnna. Ruošša, Ruotta ja Suopma eai leat vuolláičállán.
- Manin jáhkát Norgga leat vuolláičállán ILO-konvenšuvnna, muhto Ruošša, Ruotta ja Suopma eai leat dan dahkan?

Evttohusat čiekŋunbargun/fágaartihkalin:

1. Suokkardala dáid doahpagiid filmma vuodul: *vuoigatvuodát, dáruiduhttin, assimileren, etnikkalaš unnitlohku, siviila jegohisvuohhta*
2. Geavat čuolbmaásaheami (problemstilling), maid ieš välljet fágaartihkkalii [*“Fornorskningspolitikken overfor samene”*](#), man Ketil Zachriassen lea čállán.
3. Sápmelaččat vuoittáhalle Álttá-áššis, ja Álttá-Guovdageainnu eanu dulvadedje. Bjarne Store Jakobsen oaivvilda lihkká, ahte sápmelaččat vuote dáistaleami sámi vuoigatvuodaid beales, ja ahte sámpolitihkas šattai odđa áigodat. Ságaškuša, maid Jakobsen dainna oaivvilda.